

*Dr. Jos. Volf:*

## K dějinám přednášek o českém státním právu na pražské universitě (1792—1824).

Pražské úřední noviny<sup>1)</sup> přinesly 22. pros. 1792 tuto zprávu z vědeckého světa: »12. t. m. zahájil pan Josef Veith, doktor filosofie a veškerých práv, své mimořádné přednášky o českém státním právu stručnou a pečlivě propracovanou vstupní řečí, směřující k tomu, aby upozornil zvláště českou mládež na důležitost svých budoucích přednášek. Látka sama jakož i příjemný přednes zaujaly nejen vysoké hosty, mezi nimiž byl i J. Exc. pan direkt. kancléř hrabě z Rottenhanu, ale i četné akademiky, od nichž obojích se mu dostalo všeobecné pochvaly.«

Jest zcela přirozeno, že přednášky o českém státním právu čili zřízení zvláštní stolice pro tento předmět vzbudily v době, kdy se na sněmu jednalo o řadu otázek povahy státoprávní, veliký zájem a nelícenou radost nečetných vlastenců, neboť až do té doby byly ve smyslu dv. dekretu z 18. pros. 1775 (povoleny pouze »praktické přednášky o zemských zákonech«, jež měl na universitě prof. (Dr. Frant. Jos. Gross.<sup>2)</sup>) Proto není divu, že se soudilo a do dnes někdy soudí, že přednášky ty byly samým císařem Leopoldem II. českým stavům jako politické koncesse povoleny.<sup>3)</sup> Zapomínalo nebo nevědělo se, že Leopold II. zemřel 1. března 1792 a že si Veith podal prosbu o povolení přednášek teprve 20. června t. r. Chci zde proto na základě písem-

---

<sup>1)</sup> Prager Oberpostamtszeitung 1792, č. 102 z 22. pros., str. 816. — Veith byl majitelem villy Ameriky na Nov. městě Pražském, v níž se dle pověsti scházeli pražští zednáři.

<sup>2)</sup> Gross, Einleitung zu den praktischen Vorlesungen, 1777, 80.

<sup>3)</sup> Srv. Kapras, Literatura českých právních dějin 1918, str. 3. Bez poznámky zaznamenávají novou mimořádnou stolicí známý historik a statistik Jos. Riegger v čas. Für Böhmen von Böhmen I, 1793, str. 56; Tomek, Gesch. der Prager Univ., str. 345 a Jireček H., Právníký život v Čechách, str. 464. Toman, Das böhm. Staatsrecht, str. 227 jména Veithova vůbec neuvádí. Na vysvědčení Jungmannově z 17. dubna 1800 podepsal se: »juris ecclesiastici publ. professor supplens et juris publici regni Bohemiae prof. Srv. Zelený, Život J. Jungmanna 1873, str. 20, 388.

ných památek v archivu min. vnitra stručně vylíčiti, jak k těmto přednáškám došlo a jaké osudy je v prvních letech stihaly.<sup>4)</sup>

Jos. Veith, syn bývalého rektora magnifika a profesora soudní praxe na pražské universitě, o niž si zjednal veliké zásluhy, jak syn o něm tvrdil, předložil 20. června 1792 studijnímu konsensu, t. j. zástupcům čtyř fakult a representantům gymnasií a normálních škol prosbu, aby mohl konati na pražské universitě mimořádné bezplatné přednášky o českém státním právu, přiloživ zároveň přesný rozvrh a plán těchto přednášek.

Studijní konsens, v němž zasedali vedle předsedy-právnicka Jos. ryt. z Bretfeldu za bohosloveckou fakultu známý osvícenec Kašpar Royko, za právnickou Jos. Ant. Schuster, za lékařskou šl. Bayer, za filosofickou bibliothekář Rafael Ungar, za gymnasia pozdější censor Frant. X. Noe a za normální školy kanovník Václ. Lenhard, doporučil tuto prosbu guberniu, kde byla přidělena v studijním oddělení gub. koncipistovi Benjaminu Schmiedovi. 23. srpna byl návrh stud. konsensu v zásadě schválen a prosbě Veithově bylo vyhověno. Rozhodnutí stalo se v Praze, aniž by byla Vídeň o potvrzení požadována.

Guberniální povolení bylo však vázáno na několik podmínek, jimž se měl Veith předem podrobiti. Zněly pak takto:

1. poněvadž Veith hlavní rozvrh svých přednášek již předložil, má podati dodatečně ještě předběžný úvod k těmto přednáškám k posouzení učitelskému sboru právnické fakulty, jenž jej má po prozkoumání odevzdati studijnímu konsensu, aby jej tento s doprovodem předložil guberniu;

2. má míti v určitý den přednášku před celým učitelským sborem, aby mohl býti posuzován způsob jeho přednesu;

3. v předloženém rozvrhu chybí tyto předměty, jež musí býti do učebního plánu pojaty:

a) de tutela regia et regis majorenitate,

b) o horním narovnání za Maxmilianu II. a

c) de materia pactorum publicorum cum externis.

4. veškeré přednášky musí býti dříve, než budou prosloveny, předloženy v rukopise censurnímu referentu u gubernia k nahlédnutí a k schválení.

<sup>4)</sup> Jest to fascikl 1786/95, Publ. 112/42, č. 25297, 35673/4267, 6650/845, 9477, 14354, 32479. Srv. i fasc. 1796/1805, Publ. 98—277.

Veith se bez námítky těmto podmínkám podrobil a předložil v důsledku jich učitelskému sboru právnické fakulty úvod ke svým přednáškám o českém státním právu k dobrozdání. Sbor skládal se tehdy z prof. Jos. Ant. Schustra (institute, právo přirozené, státní, mezinárodní, trestné), Ferd. Voldřicha (právo církevní), Jos. Grossa (statistika), Václ. Dimzenhofra (něm. říšské dějiny, něm. státní a lenní právo) a Ing. Bučka (politické vědy). Posudek jejich vyzněl v ten smysl, že úvod jest dosti dobrý, kdežto přednáška uznána jednohlasně za dobrou.

Professorský sbor dotknul se ve svém dobrozdání také dvou otázek, o jichž rozřešení žádal, totiž má-li býti Veith zařazen v Schönfeldově Schematismu jen jako professor extraordinarius nebo s titulem: král. veřejný učitel, a dále, má-li míti při veřejných schůzích přednost před staršími členy fakulty, jimiž byli podle stud. řádu z r. 1752 všichni toho času v Praze sídlící promovani doktorové.

Studijní konsens předložil 20. října dobrozdání sboru guberniu, zaujáv při tom stanovisko k daným otázkám. Navrhnul, aby byl Veith ve smyslu gub. dekretu z 17. září t. r. zařazen do šematismu jenom jako mimořádný professor a nikoliv jako král. veřejný učitel, s odůvodněním, že Veith nemá žádného platu a že koná vlastně jen jako soukromý učitel na vlastní pěst, arcíť s vědomím a schválením stud. konsensu a zemského gubernia, své přednášky o českém státním právu na právnické fakultě.<sup>5)</sup> Z toho důvodu také nemůže mu býti přiznána přednost před ostatními fakultisty, aniž se smí objeovovati při schůzkách professorského sboru.

Gubernium souhlasilo úplně »s dobře odůvodněným návrhem« stud. konsensu, o čemž jej 8. list. 1792 zpravilo. Prof. sboru právnické fakulty mělo to býti konsensem podrobně sděleno.

A tak se stal Veith mimořádným bezplatným professorem beze všech práv či nehonorovaným soukromým docentem českého státního práva na právnické fakultě. Bylo mu 27 let a měl za sebou pouze jednu větší právnickou rozpravu (Abhandlung über Strafgesetze, 1791). V Schönfeldově Schematismu je z počátku

<sup>5)</sup> ... weil er keine Besoldung beziehet und eigentlich als Privatlehrer auf eigene Spekulation mit blosser Bestätigung des Studienkonsens u. hohen Landesstelle seine Vorlesungen haltet ...

oddělen pomlčkou od ostatního sboru učitelského a titulován jako »mimořádný učitel českého státního práva«. Později sice pomlčka mizí, ale na konci sboru professorského je uváděn až do své smrti (10. srpna 1824). Tak jest tomu i v seznamech přednášek, kde se doporučují posluchačům z 1. roku přednášky Veithovy (Vorlesungen über das böhm. Staatsrecht nach eigenen Aufsätzen).

Veith přednášel po tři léta horlivě svůj předmět. Nabízel se zároveň guberniu, že by mohl substituovati přednášky prof. Schustra (institute, právo přirozené, státní, mezinárodní a trestní), čili chtěl svůj obor rozšířiti, avšak nedostalo se mu odpovědi. Zatoužil potom aspoň po titulu. 6. března 1795 obrátil se s prosbou na gubernium, aby byl jmenován král. veřejným učitelem a aby mu byla přiznána přednost před ostatními členy fakulty. Svoji prosbu odůvodňoval takto:

1. přednáší již na třetí rok úplně bezplatně české státní právo;

2. dovolává se zemřelého profesora soudní praxe Jos. Trottmanna, jenž byl taktéž pouze mimořádným učitelem práv, avšak měl přes to přednost před fakultisty;

3. žádal o substituci prof. Schustra, avšak nedostalo se mu žádné odpovědi;

4. dovolává se svého zemřelého otce, jenž byl skoro po 2 leta rektor magnificus a předseda tehdy stávajícího akademického senátu, a získal si velikých zásluh o universitu, takže je jen spravedливо, dostane-li se synu jakés odměny.

Gubernium vyžádalo si 8. března dobrozdání studijního konsensu, jenž se ve svém podání z 21. t. m. postavil za Veitha. Vy-dává mu vysvědčení, že koná své bezplatné přednášky se zvláštní pílí a že má k svému předmětu velikou lásku a náklonnost, takže lze důvodně od něho očekávat, že postaví české státní právo, jež nebylo dosud v žádný řádný system upraveno, svou vytrvalostí a pílí do jasného světla.<sup>6)</sup> Učiní tak zajisté, bude-li ve své horlivosti udělením žádaného titulu veřejného učitele povzbuzen. Může se tak tím spíše státi, poněvadž udělení tohoto titulu není

<sup>6)</sup> ...dass er durch anhaltenden Fleiss das böhm. Staatsrecht, welches bisher in kein ordentliches System gebracht worden ist, ins hellere Licht setzen werde...

ani státu ani komu jinému na škodu. Mluví-li již tyto úvahy pro vyhovění prosbě Veithově, mohou býti uvedeny v jeho prospěch i nedávné praejudiční případy: bývalí mimořádní profesori soudní praxe, ustanovení při právnické fakultě, jako zemřelý Jos. Jan Feigel z Feigenfeldů († 1784) a Jos. Trottmann měli pouze z toho důvodu, že byli mimořádnými profesory a tudíž i státními úředníky, přednost před ostatními členy fakulty. Ostatně může býti tato malá odměna přednosti před fakultisty prosebníku již také proto udělena, poněvadž by mimořádní učitelé, kteří podávají po léta důkazy svého horlivého působení, neměli vůbec podnětu a popudu pro pokračování ve své horlivosti a vytrvalosti.

V studijním konsensu zasedali tehdy vedle předsedy přírodopisce Jana Zauschnera za bohoslovce Jan B. Schmidt, za právníky Voldřich, za lékaře botanik Jos. B. Mikan, za filosofy Ungar, za gymnasia Noe a za norm. školy Lenhard.

Gubernium souhlasilo opět s návrhem stud. konsensu a sdělilo mu výnosem z 21. května 1795, že se mimořádný učitel Jos. Veith jmenuje mimořádným veřejným učitelem českého státního práva s předností před ostatními členy fakulty, že však se mu tím nedostává žádného práva, aby si mohl činit nároky na nějaký plat nebo nějakou remuneraci se strany státu. Zůstal tedy i na dále bezplatným učitelem. To potvrdil totiž dvorní dekret z 27. dubna, došlý do Prahy 16. května, a od té doby užívá Veith v Schematismu titulu: c. k. veřejný a mimořádný profesor českého státního práva.

Zdá se, že neměl mnoho posluchačů. Nasvědčuje tomu jeho nová prosba ke guberniu z 17. října t. r. Prosil gubernium, aby bylo jeho kollegium o českém státním právu doporučeno všem posluchačům práv, již požívají nějakého nadání, a sice z těchto důvodů:

1. české státní právo je úzce spojeno s německými říšskými dějinami a s něm. státním právem;<sup>7)</sup>

2. přednáší se obsírně o vládnoucím útvaru v Čechách a o právech a výsadách krále, kteréžto předměty byly zvláště v tehdejší době důležitý;

<sup>7)</sup> Srv. žádost apel. tribunálu o sdělení dv. dekretu, jenž předpisuje právníkům studium říšských dějin, archiv min. vnitř 1786/1795. Publ. 112/9/21, č. 657.

3. přednáší pouze třikrát v týdnu, a sice po hodině, takže jeho posluchači nejsou v návštěvě předepsaných kolegii nijak omezováni;

4. myslí, že jeho přednášky jsou nejučelnější a nejpohodlnější pro posluchače z prvního roku, protože se jim přednáší německé říšské dějiny, na něž vykonávalo české státní právo nemalý vliv;

5. přednáší o 9. hod. ranní, tedy v dobu, kdy se jiné přednášky nekonají.

Studijní konsens, v němž zasedali vedle předsedy hvězdáře-zednáře Ant. Strnada za právníky Ehrenfreund, za lékaře Mikán a za filosofy Ungar, doporučil 24. října prosbu Veithovu k příznivému vyřízení, poněvadž jest jeho předmět nepopíratelně velice užitečný a prospěšný.

Referent Schmied postavil se 5. list. taktéž na stanovisko Veithovo. Souhlasí<sup>8)</sup> s ním, že přednášky o českém státním právu souvisí vnitřně s něm. říšskými dějinami a s něm. státním právem, a že jest žádoucí a posluchačům velice prospěšno, aby se obírali studiem státního práva své vlasti, neboť tato věda zvyšuje velice cenu jejich vědomostí. Doporučuje tudíž, aby bylo posluchačům a zejména stipendistům co nejdůrazněji připomenuto, aby navštěvovali přednášky Veithovy buď v 1. nebo 3. roce, kdy jsou povinni, poslouchati říšské dějiny a něm. státní

---

<sup>8)</sup> Č. 32479 z 5./XI. 1795: da die ausserordentlichen Vorlesungen, welche der öffentliche und ausserordentliche Lehrer H. Dr. Veith über das böhm. Staatsrecht gibt, mit der deutschen Reichsgeschichte und dem deutschen Staatsrechte in genauer Verbindung stehen und es auch von wesentlichem Nutzen ist, dass die Hörer der Rechte an der hiesigen Universität sich besonders auf die Erlernung des vaterländischen Staatsrechtes verlegen und ihnen ein ordentlicher Begriff beigebracht werde, dass diese Wissenschaft den Werth ihrer Kenntnisse besonders erhebe: so hat man zu beschliessen befunden, den Hörern der Rechte überhaupt, vorzüglich aber den Stipendisten und Stifflingen aufs nachdrücklichste empfohlen und selbe aufmuntern zu lassen, damit sie auch die erwähnten ausserordentlichen Vorlesungen und zwar am zweckmässigsten im 1. oder 3. Jahrgange, wo sie die Reichsgeschichte und das deutsche Staatsrecht zu hören verbunden sind, mitzuhören sich um so mehr beflissen, als in dem neuen juristischen Studienplane denjenigen, welche noch die ausserordentlichen Vorlesungen und Fächer gehört haben, bei allen Anstellungen der Vorzug vor ihren Mitwerbern zugeführt werden.

právo. Mají tím horlivěji kolegium o českém státním právu plniti, čím více jim nový studijní plán skytá naději, že dostanou místo v státní službě, mohou-li se vykázati dokladem, že poslouchali vedle povinných předmětů i přednášky mimořádné.

Veith se stal r. 1811 i děkanem. Literárně příliš činným nebyl. Známe od něho pouze jednu malou rozpravu, a ta ještě není zcela jeho dílem, jak sám doznává. Vydal ji jako »veřejný profesor vlasteneckého státního práva« pod názvem: *Statistische Uebersicht der böhmischen Staatsverfassung und Landeskultur von den ältesten Zeiten bis auf Ferdinand II.* (Prag, bei Franz Gerzabek im Galli-Kloster 1798, 8<sup>o</sup>, str. 88). Popudem k vydání byl mu úmysl gub. rady Jos. Ant. Rieggra, vyslovený v předmluvě jeho práce: *Skizze einer statistischen Landeskunde Böhmens I—III, 1794/5*, že vydá »Skizze von Böhmens Staatskunde« jako 2. část jmenované práce. Poněvadž mu však smrt jeho úmysl překazila, podává Veith sám jakýs přehled, jenž chce býti pouhým náčrtem (str. 4). »To málo, co si mohu z této práce jako své přivlastniti, pozůstává pouze v seskupení a upravení látky; statistická data vzal jsem jednak z rukopisu † Rieggra, jenž jest šťastně<sup>9)</sup> v mém majetku, jednak jsou čerpána z mých vlastních zkušeností.« Proto platí pouze omezeně o ní slova »Historickou část svých výkladů vydal...« Zajímavý je závěr jeho práce o veliké škodě, již přineslo Čechům exulanství, založený hlavně na překladu Stránského od Cornovy a na Pelclovi, jakož i jeho výroky o vládě císaře Josefa II., jež mu znamená úplný převrat v státní ústavě, v literatuře, v mravech, ba i v řeči, při čemž naráží zřejmě na násilnou germanisaci v Čechách.

<sup>9)</sup> ... das ich so glücklich bin zu besitzen. Z těchto slov vysvítá jasně poměr žáka k velkému učiteli, poměr obdivovatele; obráceně není však známo, jak se Riegger na Veitha díval. Nápadné je pouze to, že při ohlašování jeho přednášek pro r. 1793 chválí Zardu, jenž přednášel o záchranných prostředcích při zdánlivě mrtvých, jakož i nového češtináře Pelcla, kdežto o Veithovi úsudku nepronáší. Také známý lékař Held (*Zápisky I.*, str. 63) neměl o Veithovi valného mínění, jak vysvítá z jeho epigramu: Was ein Professor sei, Herr Veith? — Es ist ein Ding, doch nein, ein Wesen — Voll staunenswürdiger Fertigkeit — Was andere gedacht, zu lesen.